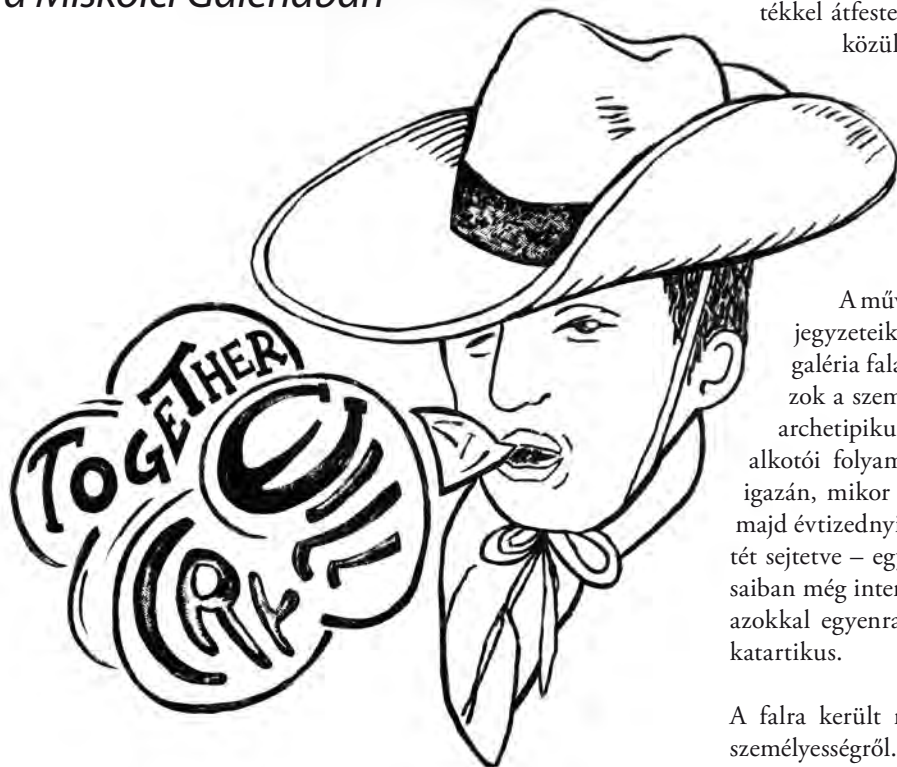

Nagyítás

Csontó Lajos és Gerhes Gábor
a Miskolci Galériában

2007 áprilisában a Miskolci Galéria egy olyan kortárs képzőművészeti vállalkozásnak adott teret Special Life – Magic Days címen, ami saját, eddigi gyakorlatához képest, de országos szinten is egyedülállóként értékelhető. Két neves, kortárs képzőművész Csontó Lajos és Gerhes Gábor egy nyitott műhely keretében bepillantást engedett alkotó munkájuk egy részébe: mikor is a művészek falra vetítette saját rajzaikat, azokat ecsettel, fekete festékkel átfestették. Az eredeti rajzok a művészek firkáik, vázlatai közül kerültek ki. Munka közben és az eseményhez kapcsolódó vetítéseken találkozni, beszélgetni lehetett a művészekkel, megtekinthetők voltak korábbi műveikből készült dokumentációk, katalógusok, videomunkák. A project egyik lehetséges célja a művészi alkotási folyamat demisztifikálása volt.

A művészek úgy osztották meg velünk személyes, vizuális jegyzeteiket, hogy azok kinagyítva és megfestve felkerültek a galéria falaira. A firkáik, vázlatok, kézzel húzott vonalhalmozok a személyiség kifejeződésének grafológiai, pszichológiai, archetipikus vonatkozásaiba mélyen beágyazottak. E firkáik alkotói folyamatban betöltött súlya akkor tudatosul bennünk igazán, mikor a művészek katalógusait kinyitjuk. Csontó Lajos majd évtizednyi munkásságát átölelő katalógusa – a dolgok eredetét sejtetve – egy ilyen rajzzal kezdődik. Gerhes Gábor katalógusaiban még intenzívebb jelenléttel bírnak: a fotók között bujkálva, azokkal egyenrangú alkotásokként tételeződve, értelmező erejük katartikus.

A falra került rajzokról szóló diskurzusok nem szóltak erről a személyességről. Pedig a művészettörténet számtalan példáját ismeri annak, amikor a nagy alkotó vázlatfüzetének rendszerező igényű kézbevétele alapjaiban ingatta meg az alkotók munkásságáról addig kialakult képet. Egyrésről maguk a művészek sem szorgalmazták azt, hogy kézjegyeikként tekintsünk rajzaikra, sem azt hogy a korábbi műveiket bemutató vetítéseken azokról is szót ejtsenek. Egymás mellé kerülő munkáikat nem látták el szignóval. Másrésről a készülő rajzok értelmezését pillanatokon belül két olyan kontextus vette körül, amelyek mindegyike távol tartja magától a személyességet. A művek a populáris értelmezés felől a street-art verziójába, a hivatalosság és a művészek irányából a pop-art konnotációs mezejébe vonódtak be. A pop-artról tudnunk kell, hogy megjelenésében az absztrakt expresszionizmus személyes önkifejezésével való szembefordulás erős szerepet játszott.

A felnagyított rajzok – amik persze viccesek, abszurdak, morbidak, kreatívak, sokszínűek, ismerősek, egyikük-másikuk szinte beleég a vizuális memóriánkba – mintha bekerültek volna valamiféle értelmezési üresjáratba. Nem tudtak igazán jó kérdések születni róluk. Legalább is szinte minden művészekhez intézett kérdésre így

kezdődött a válasz: „Ezt már sokan kérdezték...”, vagy „Ahogy ezt már sokszor elmondtuk...”. A művészek azt említették, hogy a látogató gyerekek között a kis másodosok voltak a legnyitottabbak, ők tették fel a legjópofább kérdéseket. Hol képződött ez az értelmezési vákuum? Mikor veszítettük el mi felnőttek a nyitottságunkat?

A rajzok a felnagyítás és összekeveredés által kikerültek saját kontextusukból. Elvesztették gesztusjellegüket, személyhez kötöttségüket. Hiába hogy az eredeti rajz buszon keletkezett vonalainak rázkolódoó reszketegsége is átkerült a falra. Az egyedi firákák betagozódtak az ismerőség sematikus, globális mintakincsébe, és az ismerőségen nehéz fogást találni. Nincs meg az idegenségnek, a rácsodálkozásnak az a kis távolsága, ahonnan kijelölődhetnek az értelmezési pontok.

A kiállításhoz kapcsolódó múzeumpedagógiai foglalkozáson az ismerőség művek körül toporgó értelmezési bizonytalanságát a gyerekekkel úgy oldottuk fel, hogy megismételtettük velük a gesztust, amit a művészekről ellettünk: firkálasra biztattuk őket, majd rajzaikat bedigitalizálva projectorral felvetítettük a falra. A gyerekek lelkesen éltek a lehetőséggel, hogy óriásivá váló műveikkel a művészek munkái közé furakodhattak. Rajzaik kapcsolódásának és vetítési variációinak egyéni felvetései voltak: kiegészítették, utánozták, oppozícióba rendezték saját munkáikat a művészekével. Pontosan tudták melyik firkájukat hova szánják, s volt, aki kisajátította magának a tolóajtó egyetlen üres falfelületét.

A gyerekek örültek az ismerőségeknek, tudtak játszani vele. A felnőttek már bizonytalanabbak voltak. Volt ki tudott nevetni, volt ki azt hangsúlyozta, hogy nem ezek a művészek legjobb munkái, s olyan is akadt, aki egyszerűen nem tudott velük mit kezdeni, s ez nem feltétlen a kortárs képzőművészetben való járatlansága számlájára írandó. A kiállítás a nyitott műhely-jellege ellenére sem tudott, akart a lokalitásban megkapaszkodni. A rajzok akármelyik kiállítótér falán szerepelhettek volna. Elkészítésük folyamatából az esetlegességek, kockázatok ki voltak szűrve, a dolgok a maguk precízen kiszámított tempójában haladtak. A populáris formák megragadtak a galéria elegáns terében. Jó lett volna pólókon vagy plakátokon hazavinnünk őket, mint ahogy örültünk a Special Life – Magic Days matricáknak vagy a záró programon osztott katalógusnak. Extrémebb esetben azt is elképzelhető lett volna, hogy mi miskolciak valamilyen módon befolyással bírtunk volna a rajzok falra kerülésére! A művészek ugyan teremtményeik megsemmisülését kimondták – ígéretük szerint ezek a rajzok sehol máshol megjelenni nem fognak –, de nem akarták kiengedni őket a lokális

játéktér esetlegességeibe, nem szándékozták nyitott műhelyüket interaktívvá tenni. Talán legközelebb, amikor esetleg megint eljönnek.

Merthogy személyes jelenlétük a helyzet kulcsa-fénye. Kiállításuk elkészültének jelentős eseményértéke volt számunkra. Egy olyan egyedi szituációba ágyazott, minden résztvevő részéről odafordulással felruházott előadás részesi lehetünk, amelyben maga a díszlet elkészülte volt a színdarab. Nézőként jelen lehetünk a színpadon, részesülhettünk a rajzok falra kerülésének atavisztikus örömeiben. Befolyásolni nem tudtuk ugyan a cselekményt, de kommunikálva a művészekkel, közelebb kerülhettünk a kortárs magyar képzőművészet befogadási csavarjaihoz. A lényeg, ez volt, a művészek személyes jelenléte segítségével nyitottabbá válni. Távoztukkal maradt a kiállítás-előadás tiszta díszlete, ami nézőpont és fantázia kérdése, hogy nyitva tartásának hátralevő idején mennyire tudta megidézni az előadás atmoszféráját.

Tuczai Rita